



TISKOVÁ ZPRÁVA

Praha 7. května 2025

Akademie věd ČR
Národní 1009/3, 110 00 Praha 1
www.avcr.cz

TEMNOU MINULOST REPUBLIKY ZKOUMÁ NOVÝ VÝZKUMNÝ PROJEKT ZDIVOČELÁ ZEMĚ

Nacistická a komunistická totalita zanechala své stopy nejen na „velké scéně“ dějin Česka, ale také v krajině, v opuštěných továrnách, zaniklých vesnicích, pracovních táborech nebo na hřbitovech. Právě na materiální otisky kritických desetiletí 20. století se zaměří nový výzkumný projekt Zdivočelá země, který se svým názvem hlásí ke stejnojmennému románu i televiznímu seriálu. Podílí se na něm Akademie věd ČR, Západočeská univerzita v Plzni a Centrum pro teoretická studia, společné pracoviště Univerzity Karlovy a Akademie věd ČR.

Stačilo pár let a země zdivočela. V románu Jiřího Stránského i ve skutečnosti. Každá vlna, nacistická i komunistická, se jistým způsobem propsala do úředních záznamů, jinak zase do krajiny, do země nebo do paměti.

Například důlní závod a zajatecký tábor Rolava připomíná fantasy krajinu a nabízí působivé scénérie pro fotografie. Vznikl pro potřeby nacistické válečné mašinérie a je působivým pomníkem otrocké práce válečných zajatců. O své historii zdánlivě mlčí také hřbitov a zbytky kostela, které jako jediné přečkaly poválečné události z někdejší rozlehlé obce v hraničním pásu.

Nejen jejich příběhy chce vyprávět unikátní výzkumný projekt Zdivočelá země. Spojuje archeology, historiky, etnology, filozofy, specialisty na krajinnou geofyziku, strojní inženýrství či geomatiku. Zaměří se na stopy v krajině, na proměnu sídel a průmyslových komplexů, na místa poznamenaná válečnými konflikty, na materiální doklady politických represí a zločinů proti lidskosti, ale také na otisky v naší historické paměti. Často tedy na ty složky moderního historického dědictví, jejichž výzkum a interpretace stále rozděluje dnešní společnost.

„Snažíme se přispět k tomu, abychom jako společnost lépe čelili vnějším i vnitřním hrozbám, které manipulují s nedávnou minulostí. Právě hmotné prameny a jejich propojení s pamětí mají v dnešní postfaktické době vyšší odolnost vůči dezinterpretacím než obvyklé historické výklady,“ říká hlavní řešitel Jan Hasil z Archeologického ústavu AV ČR, Praha.

Kontakt pro média: **Eliška Zvolánková**
Divize vnějších vztahů AV ČR
press@avcr.cz
+420 739 535 007

Jaroslav Řídký
Archeologický ústav AV ČR, Praha
ridky@arup.cas.cz
+420 734 445 333

Od velké historie k lokálním dějinám

Vědci budou zkoumat mimo jiné dopad kolektivizace na krajinu, fenomén hranic, moderní hřbitovy, industriální areály, letiště z druhé světové války, stopy moderního válečného konfliktu v krajině, koncentrační, internační a pracovní tábory.

„Projekt Zdivočelá země je v mnoha ohledech unikátní. Poprvé je v českém prostředí věnována cílená pozornost různým aspektům materiality 20. století ve vazbě na historickou paměť, a to na mezioborovém základě, který propojuje humanitní, sociálně-vědní, přírodovědné a technické obory,“ doplňuje odborný manažer projektu Pavel Vařeka ze Západočeské univerzity v Plzni, který se podobným tématům dlouhodobě věnuje.

Odborníci se budou věnovat také práci s pamětníky, fotografickým a filmovým dokumentům i historickým písemnostem. Důležitou součástí projektu je pořádání teoretických workshopů s předními evropskými specialisty, rozvoj geofyzikální aplikace v archeologii, spolupráce se strojními inženýry, letecké snímkování i rozvoj digital humanities.

Rolava, Stalinův památník i Rudá věž smrti

Projekt Zdivočelá země spolufinancuje Evropská unie prostřednictvím OP JAK (reg. č. CZ.02.01.01/00/23_025/0008705), spolupracují na něm pražský Archeologický ústav AV ČR, Katedra archeologie FF a Fakulta strojní Západočeské univerzity v Plzni, Etnologický ústav AV ČR a Centrum pro teoretická studia, společné pracoviště Univerzity Karlovy a Akademie věd České republiky.

” Nejviditelnějším výstupem bude nový díl Archeologického atlasu. ”

Výstupem bude několik desítek studií v předních světových odborných časopisech a čtveřice monografií. V anglickém jazyce vyjde souborné zpracování dlouholetého výzkumu důlního závodu a zajateckého tábora Rolava v Krušných horách a interdisciplinárně zaměřená publikace o pomníku J. V. Stalina na pražské Letné. Na českou odbornou veřejnost se zaměří antologie studií, které se budou věnovat například romskému koncentračnímu táboru v Letech u Písku, Rudé věži smrti ve Vykmanově či lokalitám spojeným s těžbou uranu na území Moravy.

„Pro veřejnost bude nejviditelnějším výstupem nový díl Archeologického atlasu vydaný v nakladatelství Academia, který na bázi úspěšného a osvědčeného konceptu představí pět desítek moderních lokalit v krajině Čech, Moravy i Slezska,“ doplňuje Jan Hasil.

Zdivočelé Česko, Asie i Afrika

Na řešení projektu dohlíží mezinárodní vědecká rada složená ze špičkových vědců světového renomé. Konsorcium badatelů je rozděleno do výzkumných týmů, které prozkoumají různá témata nejenom v domácím prostředí, ale také v globálním kontextu prostřednictvím výzkumných expedic v Evropě, Asii a Africe. Během [zahajovací veřejné besedy](#) v Café Academia 31. března 2025 odborníci představili sedm výzkumných záměrů, mezi nimi např. proměny moderní venkovské krajiny a sídel, archeologie moderních válek nebo archeologie paměti.

Více informací:

Jan Hasil
Archeologický ústav AV ČR, Praha
hasil@arup.cas.cz
605 364 215



Spolufinancováno
Evropskou unií



ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV
AV ČR PRAHA



FAKULTA FILOZOFICKÁ
ZÁPADOČESKÉ UNIVERZITY
V PLZNI



Etnologický ústav
Akademie věd ČR



c t s
(Centrum pro teoretická studia)

Fotogalerie:



Zaniklý důlní závod Rolava, okr. Sokolov. Foto: Z. Kačerová, ARÚ AV ČR, Praha



Etnologický výzkum a archeologie paměti přímo v terénu. Foto: EÚ AV ČR



*Záchranný archeologický výzkum v Letenských sadech u zaniklého Stalinova památníku
Foto: ARÚ AV ČR, Praha*



*Pohoří na Šumavě – pouze hřbitov a ruina kostela přečkaly poválečné události z někdejší rozlehlé obce
v hraničním pásu. Foto: Tereza Kuchaříková Blažková, CTS UK a AV ČR*



Představení projektu se konalo při úvodní besedě v Café Academia, moderátorem byl ředitel Nakladatelství Academia J. Padevět. Foto: ARÚ AV ČR, Praha



Představení projektu se uskutečnilo při úvodní besedě v Café Academia. Foto: ARÚ AV ČR, Praha